

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת כי תבוא

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
20:03	19:18	18:29*	י-ם
20:00	19:16	18:26	ת"א
20:02	19:17	18:28	חיפה
20:02	19:17	18:28	ב"ש

* לנותנים 40 דק: 18:09

מצות הבכורים וראש השנה

מי נתן לך ומה עשה מעורך עד היום הזה, ולכן מי שאין לו חלקת אדמה פטור ממצות בכורים, שהוא אינו יכול לומר מן האדמה אשר נתת לי, כי העיקר זה להודות על האדמה ולא על העץ, רק פרי העץ מזכיר לך את האדמה שעליה הוא גדל ומי נתן לך אותה. ובזה נבין בטוב טעם למה אומרת התורה שכאשר אתה בא להודות לבורא תביא מראשית כל פרי האדמה, לא רק מפני שהוא ראשון וחביב עליך, אלא גם מפני מזכיר לך את ראשית באתך לארץ, בהתחלה איך הודית לה', כך תודה לו כל ימי חייו כפי מה שעבדת אותו בהתחלה, שכן כאמור ההרגל שוחק את האדם ומשכח ממנו את חובת ההודאה האמיתית המוטלת עליו, שוכח הוא כמה היה חסר בית ונווד מבלי ארץ, וכעת שהוא בארץ אינו מכיר בטובתה.

ודבר זה בא ללמדנו על כל חיינו, בכל דבר שאנו רואים בו כערך עליון ואידיאל, בהתחלה אנו עושים אותו בתרגשות מתוך הכרה בערכו הגדול ומבינים שעשייתו היא זכות לנו, ולאט לאט עם הזמן, הוא יכול להפוך למעמסה על האדם, ולהרגיש שהוא עושה טובה ולא שעושים לו. והרגש זה הוא הרסני ומכלה כל חלקה טובה ערכית ורוחנית. והאמת שכמו שעשתה התורה שבכדי לשמר אצלנו את רגש ההתחלה, ציוותה אותנו לקחת בכורים ולהביא לפני ה' אלוקינו, כן אנחנו צריכים לקחת בכורים ממעשינו, כל מיני דברים שהתחלנו בהם, לדוגמא מצות תפלין כאשר התחלנו בגיל בר מצוה, עשינו זאת בהתרגשות, בדביקות, בשמחה, אם אותו הרגש היה נשמר אצלנו, היינו מניחים תפלין בכל יום בשמחה גדולה, וזו עבודת ה' עצומה, וכל כל כיו"ב. [אדם שחזר בתשובה יכול לספר על השבתות הראשונות שלו איך היו נראות, ממש גן עדן עלי אדמות, ספק אחד מששים ספק פי ששים, וכל הזמן צריך לשמר את הרגש הזה, וכן בשאר כל המצוות כולם]. וממצות התורה נלמד שבכדי לשמר אותם רגשות לחדשם ולעוררם בכל יום, צריך להודות בפה מלא על כל מה שנתן הבורא.

ונראה לי שזו הסיבה שנתן לנו הבורא יתברך את מעגל השנה, וחילק לנו את חיינו ליחידות שנתיות, ולא עשה את החיים כיחידה אחת בלא מחזוריות, כדי שבכל שנה נעורר מחדש אצלנו את רגש ההתחלה, ואפשר שלכן קבע הבורא יתברך את חג ראש השנה וקראו יום זכרון, ובו אנו מזכירים בתפילתנו "היום הרת עולם", שהיום הוא בריאת העולם והאדם, שבו נזכור ונעורר תמיד את ההודאה על עצם הבריאה של העולם כולנו ושל האדם, ולכן עושים זאת בתחילת השנה, להתחיל את השנה עם שאיפות ורצונות להשתנות להוסיף להתקדם בתורה במצוות ובמעשים טובים, אפילו שבמשך הזמן הוא נשחק מ"מ טעמו של הרגש, עדיין נשאר מעט ממנו בתודעתנו ומחזק אצלנו את הרצון להתעלות מחדש.

ה' יזכנו להתחיל את השנה הבאה עלינו לשלום בתודה והודאה לבורא יתברך על העולם הנפלא שברא עבורנו, ועל החיים שנתן לנו, ושכזכות ההודאה נזכה לעוד שנים רבות נעימות וטובות, בחיים של תורה ומצוות, מתוך בריאות ושמחה, ומתוך גאולה שלימה. אכ"ר.

בתחילת פרשתנו אנו קוראים על מצות הבכורים, וכך נאמר: וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ וְכוּ' נָחֳלָה וִירִשְׁתָּהּ וְיִשְׁבַּתָּ בָּהּ. וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֲרָצְךָ וְכוּ' וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהִלַּכְתָּ וְכוּ'. והנה צריך לעיין מדוע מדגישה התורה בתחילת דבריה את הארץ אשר ירשנו וישבנו בה, אם רצונה לומר לנו שמצוה זו אינה נוהגת אלא בארץ ישראל, כפי שכן האמת, היה לה לומר בבואכם אל הארץ או והיה כי תבוא, כמו שפתחה ולא היתה צריכה לומר וירישתה וישבת בה, והנה רש"י הביא בשם רבותינו שהטעם הוא ללמדנו שמצות הבכורים אינה נוהגת אלא לאחר שירשו אותה וישבו בה, והיינו לאחר ארבע עשרה שנה מכניסתם לארץ, ששבע שנים כבשו את הארץ ושבע שנים חילקו אותה לשבטים, ודבריהם בודאי אמת, אולם נראה לבאר בס"ד דבר נוסף בזה בדרך דרש, וממנו נלמד מוסר עצום לכל חיינו, ובפרט בימים אלו שאנו עומדים בפני שנה חדשה.

וקודם שנבאר ענין זה, נתבונן מה טעם מצות הבכורים, והנה נראה שהטעם הוא בכדי שהאדם יקח את החביב והערב עליו ביותר ויקריב אותו לפני ה' יתברך, שכל דבר שיצא לאדם ראשונה, הוא חביב עליו יותר משאר הדברים, וכמו בנו בכורו, שגם הוא קדוש לפני ה', וקודם חטא העגל היה מוקדש לעבודת המקדש, ואחר שחטאו וניתנה העבודה לכהנים צריך הכהן לפדותו. [ונראה שזו מידה כנגד מידה, הם החליפו צור קדם הוא ה' יתברך בעבודת העגל, אף הוא החליף בכורם בכהנים]. וכמו כן הם הפירות אשר יצאו ראשונה בעציו, שהוא מחבבם עד מאוד, אותו הראשית איננו אוכל אלא נותן הוא לפני ה' יתברך, לומר שהכל משלו יתברך. ולכאורה לפי טעם זה מה זה משנה אם נביא את הבכורים מהארץ אחר שכבשנו אותה וישבנו בה או קודם לכן מיד עם כניסתנו לארץ, הלא הכל תלוי ביגיעת האדם וחביבותו, ואין בזה הבדל קודם כבוש והתישבות או לאחר מכן.

ונראה בס"ד לומר, שכאשר התורה הדגישה לנו שמצוה זו אחר שירשת אותה וישבת בה, היא באה ללמדנו, שבתחילה כאשר יכנסו לארץ בודאי תהיה להם התלהבות גדולה והודאה לה', שהנה סוף סוף הביאם אל הארץ המובטחת, ארץ חמדת אבות, שחמדו אותה אבותינו הקדושים והתישבו בה ולא זכו שתהיה שלהם, וכעת היא נתונה לנו במתנה והיא שלנו, ארץ אשר משה ואהרן לא זכו להכנס אליה, ואנו זכינו לירש אותה ולשבת בה, ומאחר שהם מודים מעצמם אין צורך לצוותם על כך. [מעין מה שביאר הבא"ח בהקדמה לפרשת עקב בטעם שחז"ל ציוו דוקא על ד' דברים לברך הגומל, ע"ש]. אך כאשר עובר זמן שוכח האדם את טובות הבורא עלינו בארץ אשר נתן לנו, ולכן באה התורה לומר שאפילו לאחר שתיירש את הארץ ותתישב בה, דהיינו שכבר התאקלמת במקום, בכל זאת אל תשכח את טובות הבורא ותמשיך להודות לו.

ולצורך זה חידשה מצוה, שבה יהיה זכרון לאדם על טובת הבורא עימו, והיא מצות הבכורים, שברגע שאתה מחויב בפעולה מסוימת לעשותה לא תבוא לשכוח את טובת הבורא, שעל ידי שאתה מביא את הפירות המשובחים המבכרים בשדך אתה זוכר

מחסות
לוח ניסן
מסכים ויטורים
לכתי נכות ושיטות
077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולרפואה שלימה לאורטל בת חנה

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות שמיטה (המשך, פרוזבול)

יד. מי שהלוה לאנשים רבים די לו לעשות פרוזבול אחד לכולם (כמבואר במסכת שביעית י' ה', ובשו"ע סעי' כ"ו), ואין הפרוזבול חל אלא על ההלוואות שנתן קודם שכתב את הפרוזבול, אבל על הלוואות שעשה לאחר כתיבת הפרוזבול אינו חל, והשביעית משמטת אותם (כמבואר מהשו"ע סעי' ל"ה). ומטעם זה שנינו במסכת שביעית (י' ה') שפרוזבול המוקדם כשר, והמאוחר פסול (ונפסק בשו"ע סעי' ל"ב). והיינו שאם כתב את הפרוזבול בכ' באלול, ובזמן שבפרוזבול כתב שנכתב לפני כן, הפרוזבול כשר, שכן הוא מפסיד את עצמו שאינו יכול לגבות נלוואות שהלוה לאחר ט"ו באלול, אבל פרוזבול המאוחר פסול, שאם כתבו באמת בכ' באלול, אך בפרוזבול נכתב תאריך כ"ה באלול, הוא פסול, שהוא מטעה כאילו הוא יכול לגבות חובות שאחר כ' באלול עד כ"ה (ע"פ פירוש הרע"ב וכן הלכה).

יח. אולם רוב הראשונים חולקים וסוברים שהלכה כפשט הגמרא שאין השביעית משמטת אלא בסופה ועד אז אפשר לכתוב פרוזבול. ובב"י (סעי' ל"ב) אחר שהביא שכן דעת רוב הראשונים כתב שכן המנהג פשוט בארץ ישראל וסביבותיה לכתוב פרוזבול בערב ראש השנה של מוצאי שביעית, ושכן נהג מורו הרב הגדול הר"י בירב ז"ל. וכן פסק השו"ע (סעי' ל"א): שכל זמן שהוא יכול לגבות את חובו הוא יכול לכתוב פרוזבול. וכך העיד החת"ס (החזו"מ סי' נ) על מנהג רבו, וכן המנהג כיום. ומ"מ היו שהחמירו על עצמם לעשות שני פרוזבולים אחד בסוף השנה הששית ואחד בסוף השנה השביעית. [והיינו בשביל החובות שהיו קודם השנה השביעית, אך בשביל החובות שהלוה בשנה השביעית גם לפי הרא"ש די בפרוזבול בסוף השביעית, וכ"כ באורים (ס"ק נ"ד), וכ"כ בפ"ת (ס"ק ה)]. אך מי שלא עשה אין הלווה יכול לטעון שאין הוא מחזיר לו את כספו מחמת שהוא סובר כדעת הפוסקים שהשמיטה נעשית בשנה הששית, שמכיון שרוב הפוסקים לא פסקו וגם השו"ע והרמ"א, וכן המנהג, אין אדם יכול לטעון כנגד בעלי השו"ע וכנגד המנהג.

יט. גם הנשים חייבות בשמיטת כספים כאנשים (ספר החינוך מצוה תע"ז), ולכן גם היא צריכה לעשות פרוזבול בכדי שתוכל לגבות חובותיה לאחר השביעית. ואשה נשואה שהלוותה לאחרים מנכסי בעלה, ובעלה כתב פרוזבול, אינה צריכה גם היא לכתוב פרוזבול (הזו"ע הערה כ"א). [ומשמע שאם הלוותה מנכסיה וכגון שנתנו לה כסף על מנת שיהיה שלה בלבד ולא של בעלה, או באופן שעובדת בעבודה משרדית וכיו"ב שבה חספה אינו שייך לבעלה (כמבואר בחזו"ע אבולות ח"ב עמ' ק"ל), אינה יוצאת בפרוזבול של בעלה וחייבת לכתוב פרוזבול על שמה].

כ. אנשים הרחוקים מהתורה ומצוות ואינם יודעים כלל ענין פרוזבול, יכול קרוב או ידיד שלהם לעשות להם פרוזבול אפילו שלא בידיעתם, כדי שישגבו חובותיהם בהיתר, שזכין לאדם שלא בפניו, ואף שהביאו בשם החזון איש שאם האדם רשע ואינו רוצה בעשיית הפרוזבול אינו מועיל לעשות לו, שאין הוא רואה בזה זכות, זהו ברשע להכעיס, אבל ברחוקים מן המצוות מפני שלא למדו בודאי שישמחו לגבות חובותיהם בהיתר ולא באיסור.

טו. פרוזבול המאוחר פסול לגמרי אף לא לגבות בו הלוואות שהיו קודם התאריך האמיתי שבו נכתב הפרוזבול, (כמבואר בתו"ט לדעת הבבלי והראשונים שסתמו, וכן הוכיח משו"ת הר"ן בסופו), וכן העלה בחזו"ע (לקראת סוף הערה י"ט). ולכן אם כותב את הפרוזבול והוא נמצא בבין השמשות, עדיף לכתוב את התאריך של היום הקודם, ואז יהיה פרוזבול מוקדם וכשר, מאשר לכתוב את התאריך של היום הבא ולהכנס בספק פרוזבול מאוחר שפסול. [ומ"מ נראה שאם כתב את התאריך של היום הבא יכול הוא לגבות בפרוזבול זה, שהוא ספק דרבנן ולקולא (עיין ב"י סעי' י"ג), וגם לפי ר' יוסי ושיטת ר"ת עדיין יום הוא, ויש להאריך בכל זה ואין כאן המקום].

טז. ומהלכות אלו נלמד שכותבים זמן בפרוזבול, שאם לא כותבים זמן, מהיכן ידעו אם הפרוזבול מאוחר או מוקדם. [וכן ראיתי שלמד מכאן בספר הישר לר"ת (סי' קל"ח), ובאמת שאינה ראייה חותכת, שאפשר שידעו על ידי עדים, ועוד שהמעין בדברי ר"ת יראה שאפילו אם איחר את התאריך לזמן כתיבת הפרוזבול באמת, כל שהוא בתוך שנת השמיטה הוא משמט, ואם הוא נכתב לאחר שנת השמיטה, אפילו אם הקדים את התאריך הוא פסול. ובספר כפתור ופרח שמציינים אליו הוא בכלל סובר שצריך לכתוב בשנה הששית, ולא ראיתי לשאר הראשונים שהצריכו לכתוב זמן, ואולי פשוט להם שהוא כשאר שטרות. וצ"ע]. אולם אם לא כתב זמן בפרוזבול כלל, נראה שכשר שלא גרע ממוסר את דבר הפרוזבול לחבירו בעל פה (כמבואר בשו"ע סעי' כ'), וכן העלו האחרונים, עיין בחזו"ע (עמ' ס'). [וכ"ש לפי מה שכתבנו שאין ראייה ברורה לכתיבת זמן וגם שאר הראשונים והשו"ע לא כתבו זאת במפורש].

יז. לגבי זמן כתיבת הפרוזבול, לכאורה ממה שלמדו רבותינו שאין השביעית משמטת אלא בסופה, דהיינו בשקיעת החמה של ליל ראש השנה (כמבואר בשו"ע סעי' ל', והארכנו בזה בהלכה ב'), א"כ גם כתיבת הפרוזבול אפשר לכתוב עד סוף השנה, אולם בתוספתא (פ"ח הל' י"א) אמרו: אימתי כותבין פרוזבול, ערב ראש השנה של שביעית, והיינו בסוף השנה הששית, והביאה הרא"ש (גטין פ"ד סי' י"ח), וביאר הרא"ש (שם סי' כ') שבאמת מן התורה מבואר שהשביעית משמטת בסוף

השנה הששית, והביאה הרא"ש (גטין פ"ד סי' י"ח), וביאר הרא"ש (שם סי' כ') שבאמת מן התורה מבואר שהשביעית משמטת בסוף

halicot.olam.55@gmail.com או לכתובים - צפניה 47 ירושלים

לעילוי נשמת המנוח דודי היקר ר' שמעון אלתחד בן סוליקה ז"ל, נלב"ע ט"ז אלול תש"ס, ולע"נ מכלוף בן שבת בן נזימה, תנצב"ה.